

Nenäliina Herta Müllerin Nobel -puheessa

Nobel 2009 – puheessaan *“Jokainen sana kertoo jotain noidankehästä”*, Herta Müller käsittelee nenäliinan kautta elämänsä keskeisiä kokemuksia. Ja luonnollisesti, puheen aikana hänen oli käytettävä nenäliinaa silmäkulmassaan.

Maalaiskodissa tunteita ei näytetty suoraan, mutta moni yksityiskohtakin ilmaisi tunnetta. Kun äiti kysyy kouluun lähtevältä tyttöltä *“Onko sinulla nyt nenäliina mukana?”* Kysymys on oikeastaan rakkauden ja huolenpidon ilmaus.

Müllerin ensimmäinen työpaikka oli kääntäjän homma hydraulikkakoneita valmisavassa tehtaassa. Siellä hän tutustui turvallisuuspoliisin vaatimuksiin. Hänestä haluttiin ilmiantajaa. Kun hän kieltäytyi, hän joutui erityisvalvonnan kohteeksi. Joka aamu hänen täytyi ilmoittautua johtajan huoneessa, ja johtaja kysyi aina: *“Oletko jo hakenut uutta työpaikkaa?”*

Tuo johtajan kysymys toi Müllerin mieleen äidin kysymyksen *“Oletko muistanut ottaa nenäliinan?”* Lause on saman tapainen mutta sen merkitys on päinvastainen.

Hän menetti työnsä, ja pian edes hänen ystävänsä eivät uskaltaneet kutsua häntä kotiin. Müller kertoo tapauksen, kun hän oli ensimmäisen kerran jäänyt ystävän oven taakse, eikä tiennyt mitä tehdä. Hän ei osannut lähteä ulos, vaan jäi rappuun. Hän ryhdistäytyi, otti nenäliinan taskustaan ja laittoi sen rapulle toisen ja kolmannen kerroksen välillä. Sitten hän otti esille sanakirjansa ja jatkoi teknisen hydraulikkakoneiden ohjeiden kääntämistä.

– Nenäliina oli toimistoni, ja ohjekirjoja lukiessani huomasin kuinka kauniita nuo hydraulikkaa käsittelevät sanat ovakaan. Oikeastaan myös rappua ja rappukäytävään liittyvät sanat ovat kauniita.

Mutta jokainen sana kertoo vain jotain, mutta sana ei koskaan ole totuus. Tähän kokemukseen viittaa Müllerin puheen otsikko.

“When I was a staircase wit, I was as lonely as I had been as a child tending the cows in the river valley. I ate leaves and flowers so I would belong to them, because they knew how to live life and I didn’t. I spoke to them by name: milk thistle was supposed to mean the prickly plant with milk in its stalk. But the plant didn’t listen to the name _milk thistle. _So I tried inventing names with neither milk nor thistle: THORNRIB, NEEDLENECK. These made-up names uncovered a gap between the plant and me, and the gap opened up into an abyss: the disgrace of talking to myself and not to the plant. But the disgrace was good for me. I looked after the cows and the sound of the words looked after me. I felt:

*Every word in your face,
Knows something of the vicious circle
But doesn’t say it*

The sound of the words knows that it has no choice but to beguile, because objects deceive with their materials, and feelings mislead with their gestures. The sound of the words, along with the truth this sound invents, resides at the interface, where the deceit of the materials and that of the gestures come together. In writing, it is not a matter of trusting, but rather of the honesty of the deceit.”

Kokemus kielestä, kun sanan löytymisen myötä itse asia vetäytyy samalla, on keskeinen Müllerille. Heti alusta asti, lauseen ilmiö ja siihen liittyvä tunne ovat käyneet eri suuntiin. Kysymys “oletko muistanut nenäliinan?” sisältää tunteen, joka on aivan eri kuin lauseen merkitys.